

Weer ruimte voor vissen in Amerongse Bovenpolder

Arthur van der Linden

Sinds september 2011 is in de Amerongse Bovenpolder een uniek natuurontwikkelingsproject in uitvoering. Het gaat hier om het graven van een zes kilometer lange kwelgeul in de uiterwaard omgeven door zeven hectare kwelmoerassen. Vooral vissoorten zullen hiervan profiteren. Daarnaast worden bijzondere soorten verwacht als de Beekrombout en Woudaap.

Fig. 1. Ontwerp van de rivierkwelgeul in de Amerongse Bovenpolder.

Uitgangssituatie

De Amerongse Bovenpolder is een Natura2000-gebied van 450 hectare en bevat een hoge uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhooilanden voorkomen (fig. 1). De overgangen naar de hogere zandgronden zijn van speciale betekenis vanwege de randen met restanten hardhoutoibos. Het is een belangrijk broedgebied voor vogelsoorten van natte, ruige graslanden, zoals Porseleinhoen (*Porzana porzana*) en Kwartelkoning (*Crex crex*). Ook is de Bovenpolder van belang voor soorten van bosrijke watergebieden met voldoende vis, zoals de IJsvogel (*Alcedo atthis*). Verder is het een belangrijk rust- en foerageergebied voor Kleine zwaan (*Cygnus bewickii*), Kolgans (*Anser albifrons*), Meerkoet (*Fulica atra*) en Kievit (*Vanellus vanellus*). Voor de Kievit is de Bovenpolder één van de belangrijkste pleisterplaatsen.

Waarom een kwelgeul?

De bestaande natuurwaarden concentreren zich vooral in de gedeelten waar in het verleden een herinrichting met oog op het verhogen van natuurwaarden is uitgevoerd. Daarom worden van een uitbreiding van die herinrichting in overige delen van de uiterwaard ook goede resultaten verwacht. Het huidige project richt zich specifiek op het maken van een paai- en opgroeigebied voor verschillende vissoorten, zoals Alver (*Alburnus alburnus*) en Winde (*Leuciscus idus*). Daarnaast zijn er vele dieren- en plantensoorten die zullen profiteren van de nieuw aan te leggen leefgebieden. Een overzicht van de doelsoorten is o.a. te vinden op www.delevendenatuur.nl.

Het project

Dit project maakt deel uit van Europese afspraken voor verbetering van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en is het eerste project dat in uitvoering gaat in het kader van deze samenwerking. De uitvoeringskosten (ca 3 miljoen euro) worden betaald door Rijkswaterstaat vanuit het Kaderrichtlijn Waterprogramma. Daarnaast financiert de Provincie Utrecht een aantal

kleinschalige maatregelen specifiek voor een aantal doelsoorten.

Het graven van de kwelgeul is ook onderdeel van het NURG-programma (Nadere Uitwerking Rivieren Gebied) van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw

Huidige situatie van de Amerongse Bovenpolder, gezien vanuit de Nederrijn in de richting van Kasteel Amerongen.

en Innovatie. DLG zorgt voor de uitvoering. Het project is onderverdeeld in drie fasen waarvan de laatste, derde fase nu in uitvoering is gegaan en in 2015 wordt opgeleverd. Iedere fase heeft een eigen plan dat tot stand gekomen is na intensief overleg met alle betrokken partijen. DLG begeleidt deze processen.

De aanleg

Er wordt een benedenstrooms aangetakte kwelgeul aangelegd in het laagst gelegen deel van de Bovenpolder (fig. 1). De kwelgeul wordt gerealiseerd door het aanpassen van een bestaande waterloop, het uitbaggeren van een oude rivierstrang en een nieuw te graven deel. Om de aanwezige kwel optimaal te benutten wordt waar mogelijk ontgraven tot op de zandondergrond. De breedte van de geul varieert van 9 meter tot ruim 40 meter bij de vispaaiplaatsen. De diepte van de geul zal variëren van ondiep, 30 centimeter tot 2,5 meter op de diepste plaatsen. Door de variabele breedte en diepte zullen er verschillende stroomsnelheden voorkomen (de gemiddelde stroomsnelheid is maximaal 0,05 m/s). De omgeving van de geul wordt ook vergraven waardoor een nieuw moerasgebied van circa zeven hectare ontstaat. De geul vangt vanuit noordelijke (Utrechtse Heuvelrug) en zuidelijke richting (de Rijn) kwelwater uit kwelmoerassen op en het water stroomt parallel aan de Nederrijn in westelijke richting weg. Op deze wijze mondt het permanent en langzaam stro-

mend kwelwater aan het einde van de kwelgeul uit in de rivier, met als gevolg dat het ecosysteem in de kwelgeul zelf schoon water bevat. De aanleg omvat volop overgangsmilieus: moeras dat geleidelijk overgaat in Riet (*Phragmites australis*) (1:30) en hoger gelegen delen die geleidelijk overgaan in kwelzones. Daarnaast zal er ook plaatselijk een steilwand aangelegd worden.

Deze waterlichamen, ondiepe wateren, moerassen en overstromingsvlakten worden nieuwe leefgebieden voor insectensoorten als de Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) en *Oecetis notata*, een schietmot uit de familie Leptoceridae. Vanuit de rivier kunnen vissen in- en uitzwemmen om te paaien en op te groeien. Daarnaast kunnen waterplanten en ander waterleven er goed tot ontwikkeling komen.

Beheer

Het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden gaan het eindresultaat van dit project vanaf 2015 beheren.

Meer informatie over de doelsoorten en achtergronddocumenten bij dit project is te vinden op www.delevendenatuur.nl

Ing. A.J. van der Linden M.Sc.
Dienst Landelijk Gebied
Herman Gorterstraat 5
3511 EW Utrecht
A.J.van.der.Linden@minlnv.nl

Verschillende fasen van de aanleg van één van de paaiplaatsen in het westelijk gedeelte van de geul.

Impressie van het toekomstbeeld in de Amerongse Bovenpolder (foto's: Jaring van Rooijen/ DLG).